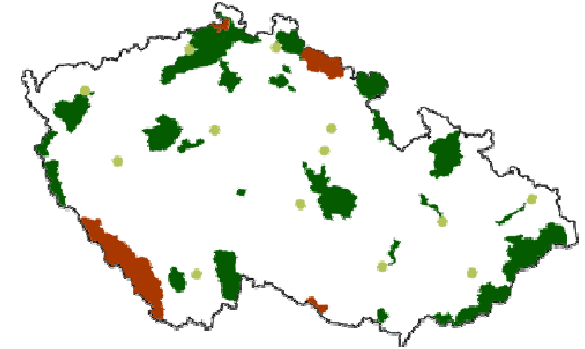
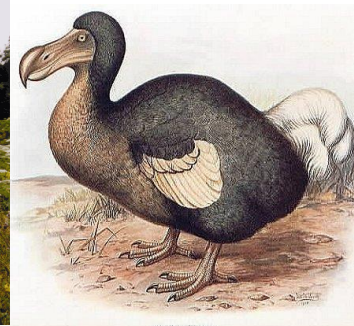

Ochrana přírody: úvod, historie oboru

(semestrální přednáška)

doc. Dipl.-Biol. Jiří Schlaghamerský, Ph.D.
Ústav botaniky a zoologie P F MU

Osnova 2017

- 1) Úvod: osnova přednášky, literatura, vymezení přednášky
Vývoj ovlivňování přírody lovem: od lokálního měřítka po globální (18. 9.)
- 25. 9. odpadá*
- 2) Historie ochrany přírody (2. 10.)
Co je to biodiverzita? (zde nebo později . jak výjde čas)
- 3) Ohrožení druhů lovem (sbírem, tj. přímým pronásledováním lovem, udržitelné využívání divokých populací) (9. 10.)
- 4) Ohrožení přírody introdukcí neinvazivních druhů (predátor, konkurent ; invazní druhy, atd.) (16. 10.)
- 5) Ohrožení přírody fragmentací a destrukcí biotopů (okrajový efekt; ostrovní ekologie; důsledky pro koncepci chráněných území) (23. 10.)
- 6) Pokračování z minula; ekologická kontinuita a konektivita (30. 10.)

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . osnova

- 7) Znečištění životního prostředí: acidifikace, eutrofizace, znečištění vod v . moří, globální oteplování (6. 11.)
- 8) Znečištění životního prostředí (pokračování z minula): znečištění vod v . moří, chemické a radioaktivní znečištění, globální oteplování (13. 11.)
- 9) Využití populační biologie v ochraně přírody (druhová ochrana: minimální životaschopná populace; metapopulace; základy populační ekologie a genetiky; minimální dynamické území; analýza životaschopnosti populace) (20. 11.)
- 10) Reintrodukce druhů do volné přírody (ochrana druhů in situ / ex situ: podpůrná opatření; záchranné chovy, příklady reintroducí) (27. 11.)
- 11) Nástroje ochrany přírody (metody zjišťování stavu a sledování vývoje populací a společně v . posouzení z hlediska ochrany přírody: inventarizace, monitoring, mapování, červené seznamy) (4. 12.)
- 12) Legislativa (mezinárodní úmluvy, instituce a programy ochrany přírody, biosférické rezervace, legislativa EU a ČR (přehled) (11. 12.)

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . osnova

Zakončení zkouzkou:

Vzhledem k velkému počtu zapsaných studentů se bude v případě žádných termínů (předpokládám max. dva) jednat o písemnou zkoušku!

Pokud budou vypsány termíny výhradně opravné, bude se jednat o zkoušku ústní (nesejde-li se příliš mnoho zájemců).

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . literatura/odkazy

Ochrana přírody a literatura

Richard B. PRIMACK, Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ:

Biologické principy ochrany přírody (Portál, Praha, 2001, ISBN 80-7178-552-0),

11 výtisků k dispozici v knihovně UKB

Richard B. PRIMACK, Pavel KINDLMANN a Jana JERSÁKOVÁ:

Úvod do biologie ochrany přírody (Portál, Praha, 2011, ISBN 978-80-7367-595-0)

V podstatě 2. vydání u nás, v knižnici výze pod jiným jménem, 11 výtisků v knihovně UKB

Filip KOLÁŘ et al.: **Ochrana přírody z pohledu biologa**, Dokořán, Praha, 2012,

ISBN 978-80-7363-414-8 (nebo také BALÁŽ et al. 2010, k stažení na:

<https://biologickaolympiada.czu.cz/cs/r-11832-dokumenty-a-informace/r-12381-starsi-studijni-materialy>

David STORCH a Stanislav MIHULKA:

Úvod do současné ekologie (Portál, Praha, 2000, ISBN 80-7178-462-1)

(Igor MÍČHAL: **Ekologická stabilita** (Veronica a Min. životního prostředí ČR, 1992.)

svého času revoluční, dnes již dost zastaralé

Edward O. WILSON: **Rozmanitost života**,

(Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 1995, ISBN 80-7106-113-1)

(Michael BEGON, John L. HARPER a Colin R. TOWNSEND:

Ekologie - jedinci, populace a společenstva,

Vydavatelství univerzity Palackého, Olomouc, 1997. ISBN 80-7067-695-7)

11 výtisků k dispozici v knihovně UKB, také nověji zkrácená vydání Townsend et al.

Vymezení ochrany přírody

- “ Ochrana přírody jako idea a skutečnost
- “ Nejednoznačnost pojmu příroda . pokus o vymezení
  - . Jsou člověk a jeho výtvořiny součástí přírody?
  - . Je kulturní krajina součástí přírody?
  - . Je rozdíl mezi biosférou a přírodou?
- “ Rozdíl oproti ochraně životního prostředí
  - . Etická rovina ochrany přírody - právo na existenci
  - . Odklon od antropocentrismu
  - . ale také ochrana estetických hodnot (lidská perspektiva)

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . vymezení přírodních památek

“ živá a neživá příroda

- . Ochrana biodiversity (rozmanitosti **živé** přírody)
- . Ochrana krajiny (příroda?)
- . Ochrana geomorfologických prvků , geologických jevů a nálezů (včetně paleontologických), atd.

J. Schläghamerský: Ochrana přírody . vymezení přírody

Co to je příroda?

Přírodu kterého období chceme chránit?

Netknutá příroda versus kulturní krajina

Pralesy, razelinizace, bažiny, nespoutané toky

versus

louky, pastviny, v lesovizitace, suché trávníky ...

... jako svědecké historických zemědělských hospodaření v krajině, zdroj biodiversity

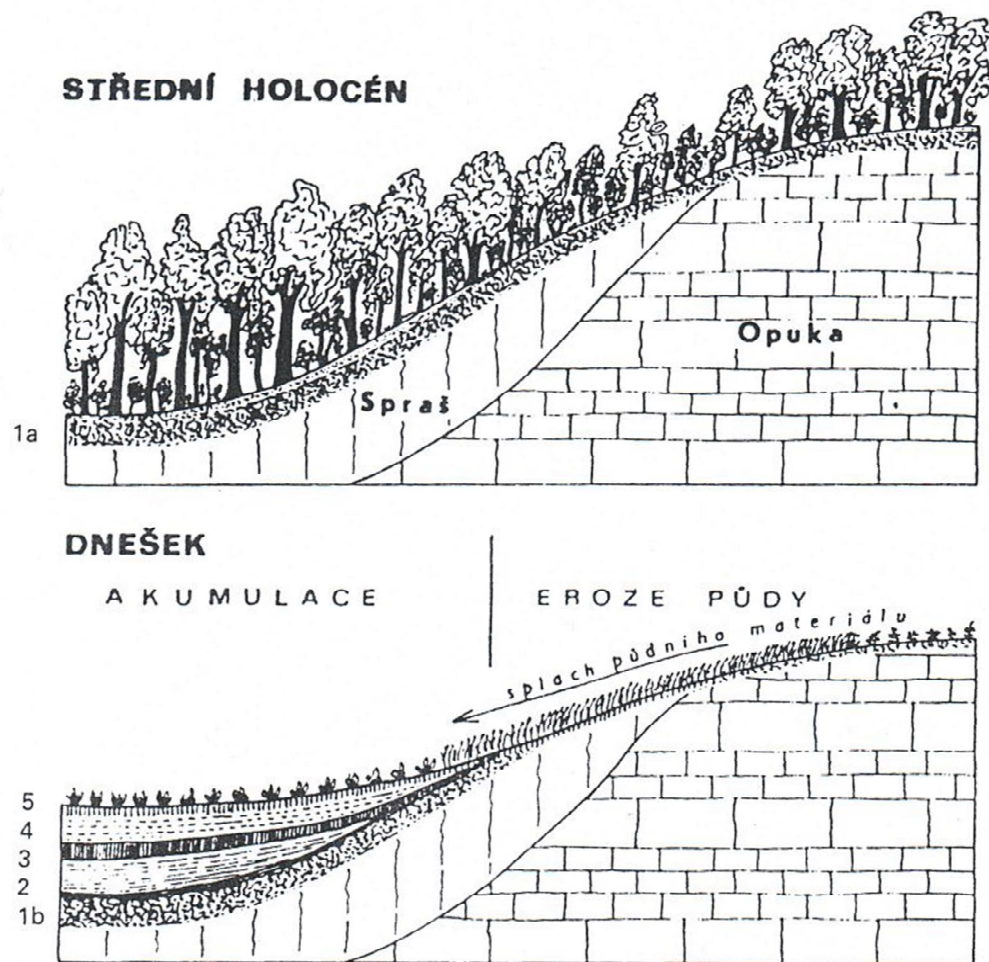
Zdroj: Míchal (1992): Ekologická stabilita, Veronica pro MŽP ČR, Brno

Přehled vývoje přírody a lidské kultury ve střední Evropě v průběhu polednové doby (holocénu) podle Ložka (1984, cit. Kudrna a kol. 1988).

ABSOLUTNÍ STARĚ	Běžné dělení	Nově navržené dělení	VÝVOJ BIOCENÓZ (Vegetační zóny střední Evropy)	Lidské kultury	OBDOBÍ
1000	SUBATLANTIK	SUBRECENT	VZNIK SOUČASNÉ KULTURNÍ KRAJINY STŘEDOVĚKÉ ODLESNĚNÍ	SLOVANÉ STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ	MLADŠÍ
0		SUBATLANTIK	Hlavní rozmach bukojedlových lesů	ŘÍM LATĚN HALŠTAT	
-1000	SUBBOREÁL	SUBBOREÁL	INTENSIVNÍ ODLESNĚNÍ — PASTVA	DOBA BRONZOVÁ	STŘEDNÍ
-2000		EPIATLANTIK	POSTUPNÉ ŠÍŘENÍ BUKU, JEDLE A POZDĚJÍ HABRU NA ÚKOR SMÍŠENÝCH DOUBRAV I SMRČIN VZNIK KULTURNÍ KRAJINY POSTUPUJÍCÍ ODLESNĚNÍ	DOBA NEOLIT POČÁTEK PŘETVÁŘENÍ PŘÍRODY ČLOVĚKEM	
-3000	ATLANTIK	ATLANTIK	Hlavní rozmach smíšených doubrav na horách smrčiny POČÁTEK BUKU, JEDLE	NEOLIT MEZOLIT	STŘEDNÍ
-4000		ATLANTIK		NEOLIT MEZOLIT	
-5000	BOREÁL	BOREÁL	NÁSTUP SMÍŠENÝCH DOUBRAV ŠÍŘENÍ SMRČKY	MEZOLIT	STŘEDNÍ
-6000		BOREÁL		MEZOLIT	
-7000	PREBOREÁL	PREBOREÁL	SVĚTLÉ TAJGY BOROVICE, BRÁZA ZALESNĚNÍ	MEZOLIT	STARŠÍ
-8000	MLADÝ DRYAS	MLADÝ DRYAS	ŘÍDKÁ TAJGA CHLADNÁ STEP	MEZOLIT	
-9000	ALLERÖD	ALLERÖD	ZALESNĚNÍ OJEDINĚLE NÁROČNÉ DŘEVINY	MEZOLIT	STARŠÍ
-10000	STARÝ DRYAS	STARÝ DRYAS	PŘEVLÁDÁ CHLADNÁ STEP	PALEOLIT MAGDALENIEN	
				PALEOLIT MAGDALENIEN	PLEISTOCÉN
				PALEOLIT MAGDALENIEN	

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . vymezení přírodních památek

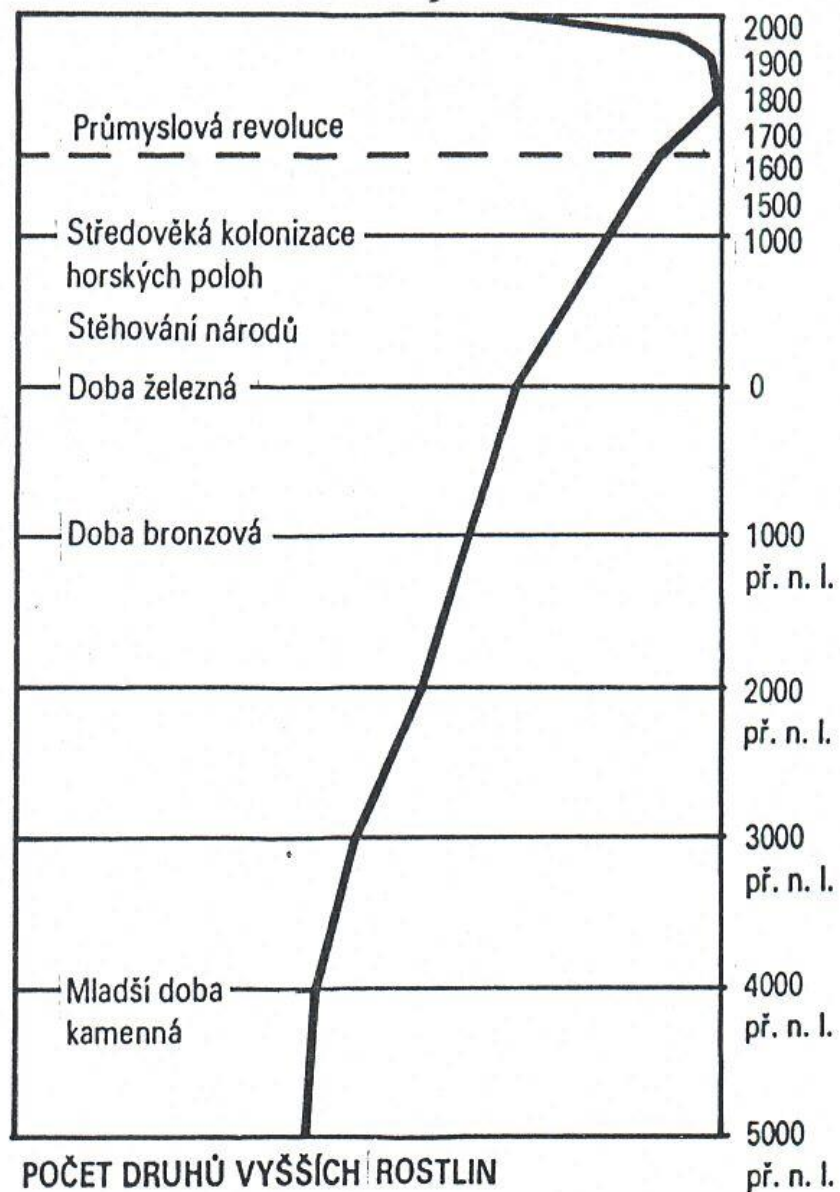
Obr. 12 Příklad vývoje ekotopů pod vlivem antropogenní eroze ve středním a mladém holocénu podle Ložka (1977):

- 1a – odvápněná ilimerizovaná hnědozem pod smíšenou doubravou ve středním holocénu
- 1b – zbytek téže půdy s druhotně vytvořeným humózním horizontem, překrytý mladšími splachy
- 2 – starší silnější humózní, méně vápnité splachy
- 3 – druhotná karbonátová černozem
- 4 – mladší slabě humózní a silněji vápnité splachy
- 5 – druhotná iniciální černozem na splasích, přecházející na opukovém substrátu do mělké pararendziny

Zdroj: Míchal (1992): Ekologická stabilita, Veronica pro MŽP R, Brno

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . vymezení přírodních památek

Schéma vývoje druhového bohatství vyšších rostlin ve střední Evropě .

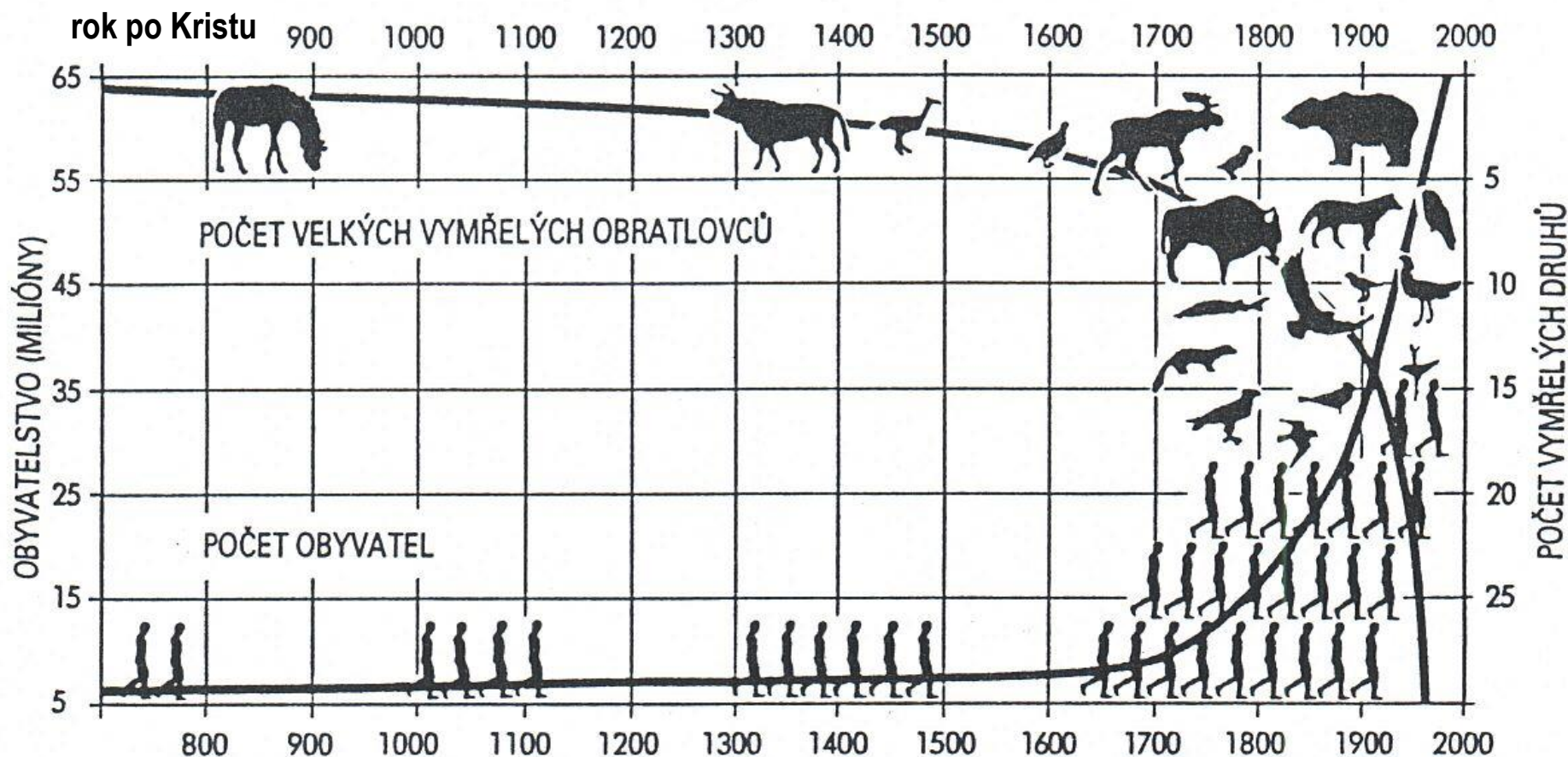

Pozor: Posledních 500 let je na svislé ose převýšeno!

Zdroj: Míchal (1992): Ekologická stabilita, Veronica pro MŽP R, Brno

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . vymezení přírodních památek

Vymírání velkých obratlovců ve srovnání s růstem lidské populace ve střední Evropě (na příkladu území bývalého západního Německa) od roku 700 n. l.

Příčina má kausální závislost?!

Zdroj: Míchal (1992): Ekologická stabilita, Veronica pro MŽP R, Brno (Erz 1983 ex Kaule 1986)

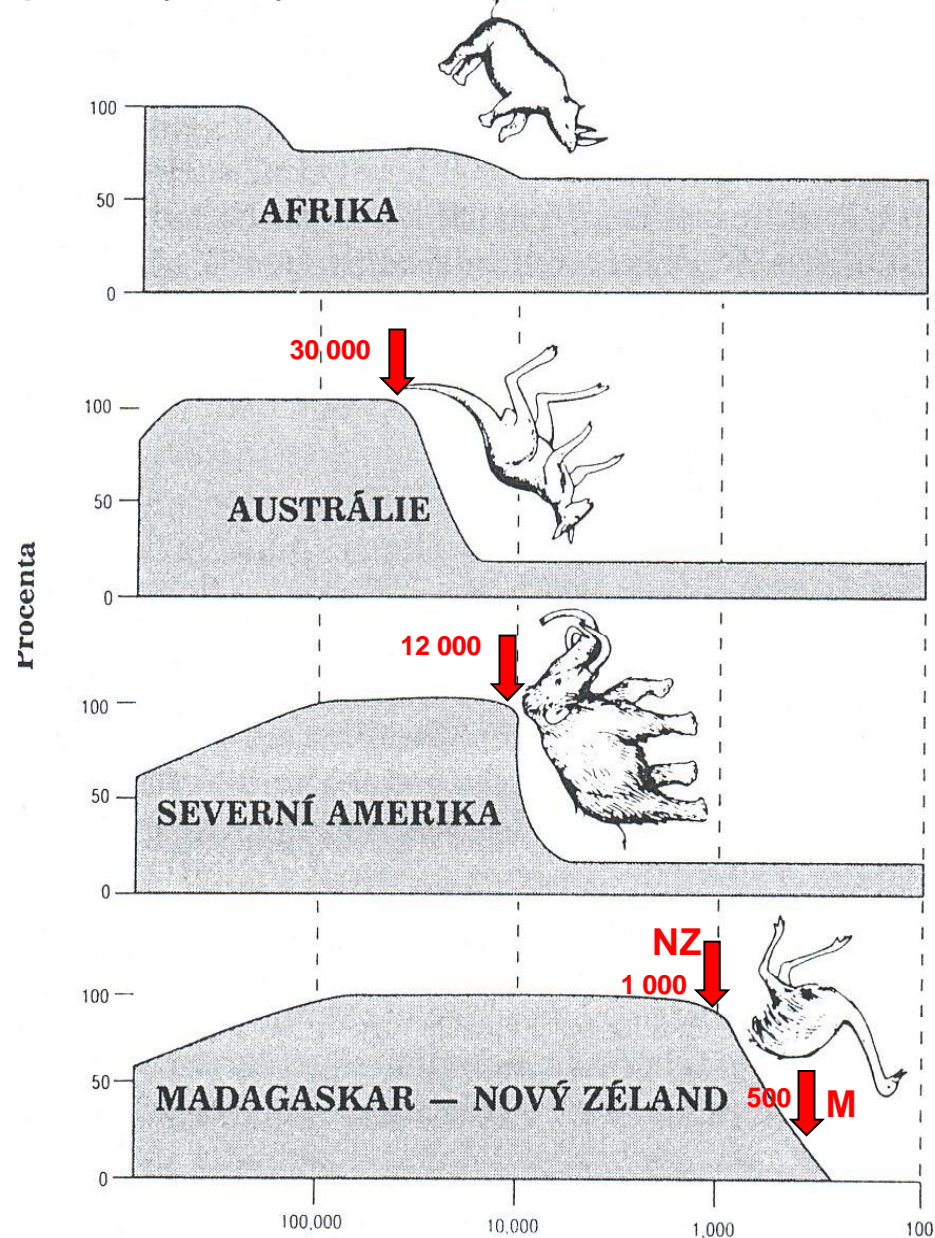

J. Schlaghamerský: Ochrana přírody . vymezení problematiky

Vymírání druhů
megafauny (velcí
savci a ptáci - nelétaví)

- jedná se o vyhubení po
příchodu člověka?

červené šipky a čísla značí
předpokládanou dobu příchodu
prvních lidí na kontinent/ostrov
v letech před současností (= 1950)

Co je ochranná přírodní biologie ? (1)

“ Conservation biology

biologie ochrany přírody = ochranná přírodní biologie

“ Multidisciplinární obor

- . populační biologie (genetika, ekologie)
- . biogeografie
- . biologie lovných zvířat, myslivost
- . rybářství
- . lesnictví
- . a další

Co je ochranná biologická biologie ? (2)

„svěznik“ oboru kolem r. 1980

- . 1st International Conference on Conservation Biology
- 1978, San Diego, USA (M.E. SOULE)
- . Society of Conservation Biology - 1985, USA
- . časopis Conservation Biology - 1987, USA
- . rychlý rozvoj oboru v USA a dalších zemích (hlavně anglického jazykového okruhu), přijetí do studijních plánů velkého počtu severoamerických universit
- . pronik do Evropy (výzkum na vysokých školách; příklad u nás např. 1995 . Německo, 2001 - Česko)

Co je ochranná přírodní biologie ? (3)

“ Cíle

- . porozumět vlivu člověka na životní prostředí (druhy, společenstva, ekosystémy)
- . vyvinout praktické postupy a postupy k ochraně a obnově biodiversity (populací, společenstev, atd.)

“ Metody

- . aplikace a kombinace poznatků z různých relevantních oborů
- . výzkum přímo zaměřený na řešení konkrétních otázek